

Gruvor, vatte

Gruvdrift och annan miljöexploatering drabbar världens ursprungsfolk och annan lokalbefolkning. Ofta under påståenden om att det skulle handla om folkotomna områden som inte utnyttjas. Talarna vid ett möte i Uppsala påvisade att inget är mer felaktigt.

Det visades film och hölls föredrag på anrika Slottsbiografen i Uppsala den 31/8 2013. Biografen byggdes 1914 och regissören Ingmar Bergman vistades ibland här som barn.

Mötesarrangörer var Föreningen Fjärde Världen, Urberggruppen och Afars Vänner.

Ann-Kristin Håkansson, same och ordförande i Föreningen Fjärde Världen ansåg att mycket tyder på att exploateringen av ursprungsfolks landområden i världen på många sätt kan vara en mycket övergripande och planlagd process. Modern teknik används för att kartlägga varje möjligt ingreppsområde i hela världen.

Metoderna att få ursprungsfolk att godkänna exploateringar liknar gångna dagars baggböleri:

– Det finns antagna FN-dekret om att respektive ursprungsfolk ska vara kontaktat och ha gett sitt tillstånd i förväg – vilket fortfarande sällan sker i verkligheten. Med t ex alkohol som inslag luras ursprungsfolken av sina marker, konstaterade hon.

– Reglerna om att ursprungsfolk ska ha del i vinsterna från exploatering av olika slag borde dessutom upprätthållas och efterföljas vilket inte sker i någon större grad än.

Respekt saknas

Ofta ger motståndet mot exploateringarna magert resultat. Hon tog exempel från Mellanamerika, till exempel Panama, där omfattande protester skett mot väg- och gruvanläggningar. I samband med protesterna krävdes flera människors liv.

– Jag var där nyligen och exploa-

Carmen Blanco Valer och en representant för mapuche-folket i Uppsala om hur ursprungsfolken påverkas av gruvor och

tering verkade trots allt som skett vara i full gång. De krafter som ligger bakom drar sig inte för lönnmord:

– Människor som gått emot det hela påträffas skjutna i huvudet.

– Det tycks inte vara några hänsyn som kan stoppa jakten på naturtillgångarna. I Belize har forntida mayatempel rivits för att öppna upp för markexploatering. Respekt för ursprungskulturen saknas uppenbarligen helt.

Enskilda markägare drabbas

Tor Lundberg Tuorda medverkade på Skype från Kvikkjokk. Han beskrev skadorna i Gálllok/Kallak efter att Jokkmokks kommun släppt in det brittiska företaget Beowulf Mining.

Det har kommit utifrån för att göra provborringar och sprängningar. Skadligt nog är detta nära naturreservatet och Unesco-världsarvet Lapponia där Kebnekajse och Sarek ligger.

Enskilda markägare har förlorat upp till 1 000 tallar. En polisanmälan, men åtalet togs inte upp:

– Kommunen har inte gjort något särskilt för att möta utflyttning och arbetslöshet, på flera år. På ett naivt sätt tror man nu att öppnandet av gruvor här, ska ge sysselsättning via kringaktiviteter runt gruvorna och i brytningen.

– Tord Lundberg Tuorda har fått betala ett pris för att han varit en av de drivande i kritiken av gruvplanerna i Jokkmokk. Han har fått motta

Elket i Chile talar vid hearingen i dammbyggen

dödshot och utsatts för hård press på olika sätt:

– Samhällena splittras av sådana här projekt eftersom en del invånare tror att de ska få jobb eller extra inkomster. Samtidigt har samebyarna vars rennäring drabbas nu slutit upp i miljöaktivisternas protester mot de planerade gruvorna. Så det finns en enighet i motståndet också.

– Det kan mycket väl bli så att själva exploateringen utförs av kinesiska företag. Då har de med sig egen personal som sköter allt. I så fall blir det inte ett enda lokalt jobb.

– Efter hans Skype-medverkan visades en musikvideo som Tor Lundberg Tuorda producerat i samarbete med Maxida Märak. Jojk och sång

bildar i filmen bakgrund till en samhällskritisk bildkavalkad som riktar sig mot miljöförstörelsen och exploateringen. Platserna som visas är bl a i Gállok/Kallak i Jokkmokkstrakten.

”En lokal elit köps upp”

Bengt G Karlsson, socialantropolog från Stockholms Universitet, har under en följd av år fältforskat i nordöstra Indien, nära gränserna till Bangladesh, Nepal, Tibet/Kina och Burma. I området lever nära 40 miljoner människor som tillhör flera olika folkgrupper. Buddhism, islam, hinduism och traditionell religion finns alla representerade.

Många av folken vill stå självständiga mot centralregeringen i Delhi. Detta har gjort området till en av indiska staten bitvis okontrollerad zon. Läget liknar den i de s.k. ”stamområdena” i nordvästra Pakistan, nära gränsen mot Afghanistan.

I nordöstra Indien finns starka självständighetsrörelser som den som bodofolket har. Och det finns hundratals olika gerillagrupper från små gäng på tio personer till välorganiserade arméer.

– Indiens centralregering arbetar för att energi i stora mängder ska utvinna för landets utveckling. Just här handlar det mest om vattenkraft. En lokal elit bland de olika folkgrupperna köps upp och har därmed inga invändningar mot utbyggnaderna. Den lokalbefolkning som protesterar däremot kan utsättas för en militarisering där det efter ett tag finns fler soldater än invånare.

– I det läget blir det svårt att upprätta protester mot dammbyggen. Som den som bröt fram i Centralindien för ett antal år sedan mot dammutbyggnaderna i Narmadaflo-

den:

– Och det uppstår alltså inte i nuläget heller några sådana protester i nordöstra Indien.

Bengt G Karlsson påpekade också att situationen idag är paradoxal:

– Samtidigt som det i världen nu finns bättre lagstiftning om mänsk-

Tor Lundberg Tuorda, höll ett bejublat anförande i Uppsala via Skype från Jokkmokk.

liga rättigheter och bättre ursprungsfolksrättigheter är exploateringarna av mark och vatten mer omfattande än någonsin.

Peru: gruvkoncessioner över hela landet

Strax före Carmen Blanco Valers anförande hade ett avsnitt ur den skakande filmen ”In the Open Sky” visats. Den belyser hur ett guldgruvebolag i Ecuador med mutor och anlitan av paramilitära grupper försöker kväsa ursprungsfolk och övrig bergsbefolkning i ett bergsområde med tropisk växtlighet. Allt i syfte att kunna öppna nya gruvor. Efter filmen belyste Carmen Blanco Valer situationen i olika delar av Anderna:

Carmen Blanco Valer, själv med rötter i Peru, beskrev via kartbilder de enorma planer på fortsatt gruvexploatering som finns:

– I Peru är stora delar av landet, som är bergsområden, inmutat som gruvkoncessioner för att utvinna mineral, bland annat guld. Guldet var ju redan Columbus och hans efterföljare från 1492 och framåt på jakt efter. Och i Amazonasdelen av landet boras det samtidigt efter olja.

– Miljöeffekterna är katastrofala. Vattnet förorenas och rinner ned från bergen, jordbruksmark elimineras.

Det finns exempel på hur hela busslaster med kvicksilver från gruvbolagen gått in i samhällen, berättade Carmen Blanco Valer:

– Barnen har lekt med kvicksilvret och blivit sjuka. Till och med sjukvårdspersonal som tagit emot patienter efter sådana här händelser har själva avlidit.

– Det handlar i dag också om att länder som Ecuador och Bolivia bryter mot sina egna grundlagar. I dessa länder har man antagit lagar om att även naturen; växterna, vattnet, bergen och djuren, har rättigheter. Men dessa grundlagar följs ännu inte i någon större utsträckning.

– Vi måste, uppmanade Carmen Blanco Valer, bevara och utveckla en vision om ett annat samhälle där Moder Jord inte angrips och exploateras.

Afrikas Horn: "Diktatur underlättar processen"

Hamad Issa är själv tillhörig afarerna, ett nomadfolk som lever på jordens varmaste plats – Afartriangeln på Afrikas Horn mellan Eritrea, Djibouti och Etiopien. Han berättade om hur dammbyggen bl a i Etiopien drabbar hans och andra ursprungsfolk.

– Detta slags projekt stöds med lån av Världsbanken vilket leder till att ett land som Etiopien enkelt kan tvinga sin egen befolkning att betala det hela via skatten. Eftersom landet är en diktatur finns ingen möjlighet att stoppa sådant vilket underlättar hela processen.

– En mapucheindiansk talare från Chile uppmärksammade hur personer från landets största ursprungsfolk, mapucheindianerna, fångas när de protesterar mot markexploateringen och kräver sina landrättigheter:

– Dessa mapuches döms enligt terroristlagar från kuppgeneralen Pinochets diktaturtid i Chile. Men det handlar inte om terrorism utan om människor som vill försvara sina landrättigheter.

Hearingen i Uppsala föregicks av att elever från Färnebo Folkhögskola m fl skapade en fiktiv gruvprospekteringsplats på Stora Torget. Avspärningen upprätthölls samtidigt som

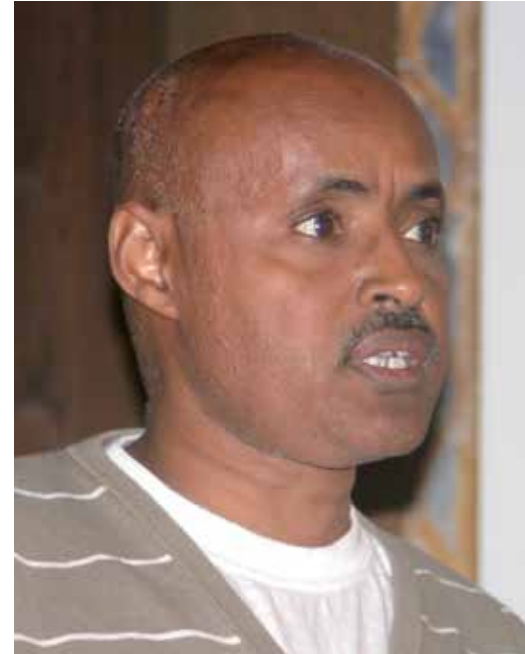
övertalade Uppsalabor fick ta emot flygblad.

Syftet med aktionen var att uppmärksamma hur gruvboomen drabbar ursprungsfolk, lokalbefolkning och miljö över hela världen. Urgamla näringar och miljön drabbas katastrofalt, samtidigt som statens våldsmakt sätts in mot dem som protesterar. Också i dagens Sverige.

Henrik Persson

Henrik Persson, organisatör inför konferensen.

Hamad Issa från afar-folket berättade om hoten från dammbyggen

vy över Hunzadalen

Ann-Kristin Håkansson, same, inledde med en översikt.

Beppe Karlsson, antropolog, hade Indien i fokus

**Foto:
Ola Persson**